

Tiesību teorijas, tiesību filozofijas un Latvijas tiesību vēstures jomas kvalifikācijas eksāmena teorētiskās daļas ietvara anotācija

Valsts vienotā jurista profesionālās kvalifikācijas eksāmena (turpmāk – eksāmens) teorētiskās daļas ietvara anotācija (turpmāk – anotācija) ir palīg līdzeklis studējošajam, gatavojoties eksāmena teorētiskajai daļai. Anotācija sagatavota, ievērojot jurista profesionālās kvalifikācijas prasības (noteiktas jurista profesijas standartā).

Katras jomas anotācijā ir ietverti attiecīgās jomas temati, kuras studējošajam ir jāpārzina, lai sekmīgi varētu nokārtot eksāmena jomas teorētisko daļu. Katra joma ietver vairākas apakšjomas.

Eksāmena teorētiskie jautājumi ir saistīti ar Latvijai saistoša normatīvā regulējuma, judikatūras un tiesību doktrīnas pārzināšanu un izpratni. Eksāmena teorētiskajā daļā studentam ir jāatbild uz trīs jautājumiem. Savukārt katru jautājumu veido trīs daļas jeb komponentes, kas konkretizē pārbaudāmā teorētiskā jautājuma saturu un apjomu un kas norāda uz sniedzamās atbildes tvērumu. Atbilde uz katru komponenti jāsniedz koncentrēti, bet vienlaikus pietiekami izvērsti, lai atklātu studējošā zināšanas. Viena no jautājuma komponentēm var ietvert citas jomas aspektus.

Uz eksāmenu izlozētais jautājums saturēs informāciju par piešķiramo punktu skaitu par katru no komponentēm. Maksimālo novērtējumu ir iespējams saņemt, parādot padziļinātas zināšanas par attiecīgo jautājumu, tai skaitā atsaucoties ne tikai uz valsts, bet arī uz starptautisko tiesību, arī Eiropas Savienības tiesību normatīvo regulējumu un judikatūru, ja tāda ir.

Tiesību teorija

Sagatavotais jautājums eksāmena teorētiskajā daļā tiesību teorijas, tiesību filozofijas un Latvijas tiesību vēstures jomas tiesību teorijas sadaļā ir saistīts ar kādu no tiesību teorijas pamatjautājumiem un/vai svarīgāko jēdzienu, tostarp tādu kā:

1. Tiesību izpratne un tiesību doktrīnas.
2. Sociālās normas, to jēdziens un veidi.
3. Tiesību normas jēdziens, iedalījumi, tiesību normas struktūra un tiesību normu hierarhija.
4. Tiesību avoti, to veidi un klasifikācija. Vispārējie tiesību principi un to piemērošanas aspekti. Judikatūra, tiesu prakse un tiesnešu tiesības. To jēdziens, vieta tiesību avotu sistēmā un saistošais spēks.
5. Normatīvo aktu jaunrades jēdziens, process, stadijas un vadošie principi.
6. Tiesiskās attiecības un juridiskā atbildība.
7. Tiesību saimes un to attīstības tendences, tiesību un tiesiskā sistēma.
8. Tiesību normu spēka aspekti. Vispārējo tiesību principu piemērošana tiesību normu iedarbības laika ierobežošanā. Tiesību normas atpakaļvērsts spēks. Tiesību normas spēkā esība pret personām.
9. Tiesību normu realizācija un tiesību normu piemērošana, piemērošanas soļi un metodes.
10. Tiesību normu interpretācija. Satversmes iztulkošana. Starptautisko tiesību normu un Eiropas Savienības tiesību normu interpretācijas īpatnības.
11. Tiesību tālākveidošana, tās priekšnoteikumi un paņēmieni.
12. Tiesību normu kolīzijas un to novēršana.

Tiesību filozofija

Sagatavotais jautājums eksāmena teorētiskajā daļā tiesību teorijas, tiesību filozofijas un Latvijas tiesību vēstures jomas tiesību filozofijas sadaļā var būt saistīts ar kādu no šeit minēto domātāju

darbiem, kas sekmējuši mūsdienu izpratni par cilvēka cieņu un sociāli atbildīgu, demokrātisku tiesisku valsti un šīs vērtības respektējošu sabiedrību, tostarp:

1. Valsts (ideālā valsts) Platona, Aristoteļa un Cicerona darbos. Rainis par valsti, tautu, brīvību, taisnīgumu un laimi.
 2. Taisnīgums Platona, Aristoteļa, Cicerona, Kelzena, Radbruha, Dvorkina un Roulza darbos.
 3. Sabiedriskais līgums / sākotnējais līgums Hobsa, Loka, Monteskjē, Ruso un Kanta darbos.
 4. Valsts varas dalīšana Loka, Monteskjē, Ruso un Kanta darbos.
 5. Kanta brīvības un mūžīgā miera koncepts. Viesmīlības princips. Kategoriskais imperatīvs.
 6. Interesu filozofija (Jērings).
 7. Pamatnorma, normatīvo tiesību aktu hierarhija Kelzena darbos (tiesību pozitīvisms).
 8. Tiesiskas valsts koncepts.
 9. Vienlīdzības ideja.
 10. Sociāli atbildīgas valsts koncepts.
 11. Cilvēka cieņas koncepta vēsturiskā attīstība.
 12. Vēsturiskā tiesību skola un Hēgelis.
 13. Modernais tiesību pozitīvisms (20.gs. otrā puse - 21.gs.), H.L.A. Harts u.c.
 14. Marksisms un padomju tiesības.
 15. Laimes koncepts (tieksšanās pēc laimes): Sokrāta, Aristoteļa, Loka, Bentama, Džefersona u.c. darbi, arī ASV Neatkarības deklarācija un ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas*.
- * Šis jautājums piemērojams, sākot no 2024. gada vasaras eksāmena.*

Latvijas tiesību vēsture

Sagatavotais jautājums eksāmena teorētiskajā daļā tiesību teorijas, tiesību filozofijas un Latvijas tiesību vēstures jomas Latvijas tiesību vēstures sadaļā var būt saistīts ar kādu no šeit minētiem būtiskiem aspektiem Latvijas tiesību vēsturē, tostarp:

1. Baltu un līvu paražu tiesību īpatnības.
2. Tiesību attīstība Livonijas savienības pastāvēšanas laikā (pārvaldes un tiesu varas organizācija, procesuālās tiesības, lēņu tiesības, soda tiesību īpatnības, Hanzas pilsētu tirdzniecības tiesības).
3. Tiesību attīstība poļu-zviedru pārvaldes laikā (pārvaldes un tiesu varas organizācija, procesuālās tiesības).
4. Latviešu valodas izveidošanās (tapšanas posmi) un tās nozīme latviešu tautai.
5. Dzimtbūšanas atcelšana Baltijas guberņās, pagasta pārvaldes un pagasta tiesas mērķis valdības īstenoto reformu ietvarā un praktiski sasniegtais rezultāts, jaunlatvieši un jaunā strāva latviešu valsts tapšanas procesā.
6. 1864. (1889.) gada Krievijas impērijas tiesu varas/iekārtas reforma.
7. Krievijas impērijas Valsts Pamatlikumi (1906. g.).
8. Nerealizētie valstiskumi Latvijas teritorijā (1918.–1920. g.) (Baltijas hercogiste, Latvijas Sociālistiskā Padomju Republika / “Stučkas Republika”).
9. Latvijas Republikas “pagaidu satversmes”.
10. Ievērojamākās viedokļu sadursmes Satversmes Sapulcē Latvijas Republikas Satversmes izstrādes gaitā.
11. Latvijas Republikā notikušais antikonstitucionālais valsts apvērsums.
12. Starpkaru Latvijas tiesu varas/iekārtas raksturojums.
13. Jaunlaiku civiltiesību tradīcija (BVLK III daļa, 1937. g. Latvijas Civillikums).

14. Latvijas PSR tiesību kā sociālistisko tiesību lokam piederošas sistēmas īpatnības: konstitucionālās tiesības, tiesu iekārta un process, krimināltiesības, darba tiesības, laulību un ģimenes tiesības un civiltiesības.
15. Latvijas Republikas neatkarības atjaunošana *de facto* (valsts nepārtrauktības doktrīna).
16. Tiesu varas/iekārtas reforma pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas *de facto*.
17. Īpašuma reforma Latvijā. Starpkaru Latvijas zemes reforma. Īpašuma denacionalizācija pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas *de facto*.
18. Latvijas tiesību sistēmas atgriešanās Rietumu tiesību loka kontinentālās Eiropas jeb romāņu–ģermāņu tiesību saimē: galvenie soļi pēc valsts neatkarības atjaunošanas.